

НАЦИОНАЛНИ ПАРК ТАРА

**ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА
НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА
ЗА 2022.ГОДИНУ**

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број: 353-02-3147/2021-04

Датум: 20.1.2022. године

Немањина ??-??

Београд

Министарство заштите животне средине, државни секретар Александар Дујановић по Решењу о овлашћењу број 021-01-13/1/21-09 од 22.7.2021. године, на основу члана 54. став 4. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон), члана 12. став 8. Закона о националним парковима („Службени гласник РС”, број 84/15) и члана 23. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18, 30/18-др. Закон и 47/18), даје

САГЛАСНОСТ
на
Програм управљања
Националним парком „Тара” за 2022. годину

Образложење

Јавно предузеће „Национални парк Тара”, које управља Националним парком Тара, дописом број 1844 од 15. новембра 2021. године доставило је на сагласност овом министарству Програм управљања Националним парком Тара за 2022. годину (у даљем тексту: Програм управљања). Одлуку о усвајању Програма управљања донео је Надзорни одбор Јавног предузећа „Национални парк Тара” на седници одржаној 15. новембра 2021. године.

На Програм управљања дата је сагласност, имајући у виду да исти садржи приоритетне задатке, организационе и материјално-финансијске претпоставке и елементе за обављање послова управљања, односно циљеве заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање, детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социо-економског развоја, приказ конкретних послова на изради и доношењу управљачких докумената, приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава, а у складу са Законом о заштити природе, Законом о националним парковима, Планом управљања Националним парком „Тара” за период 2020-2029. година и Решењем о условима заштите природе Завода за заштиту природе Србије (03 број: 022-3439/2 од 12.11.2021. године).

Ова сагласност је саставни део Програма управљања Националним парком Тара за 2022. годину.

Достављено:

- ЈП „НП Тара”,
31250 Бајина Башта,
М. Топаловића 3
- Инспекција за заштиту животне средине
- Архива.

ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР

Александар Дујановић

I УВОД

На основу члана 54. Закона о заштити природе (“Службени гласник Републике Србије“ бр.36/09, 88/10, 9/10-исправка,14/2016, 95/2018 – др закон и 71/2021- др закон), члана 12. Закона о националним парковима (“Службени гласник Републике Србије“ бр.84/15 и и 95/2018 – др закон) и Плана управљања Националним парком Тара за период 2020-2029.година (број 353-8787/2021 од 30.09.2021.године), урађен је Програм управљања Националним парком Тара за 2022. годину.

Програмом управљања за 2022.годину, дефинисани су основни циљеви на заштити, очувању и унапређењу природних и културно-историјских вредности Националног парка Тара, управљању природним ресурсима, научно-истраживачком раду, планирању и изградњи, промоцији подручја, сарадњи са локалном заједницом и другим субјектима, сарадњи са другим заштићеним добрима, међународној сарадњи, као и извори финансирања планираних активности.

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Општи циљеви заштите и унапређења подручја су:

- Заштита, очување и унапређење постојећих природних и створених вредности, као и укупне предеоне, геолошке и биолошке разноврсности,
- Унапређење и наменско коришћење вредности подручја и одрживо управљање природним ресурсима, пре свега шумама и водама, кроз обезбеђење стабилности екосистема и побољшање њиховог укупног стања.

Специфични циљеви:

- Очување и унапређење типова станишта која су од националног и међународног значаја,
- Заштита, очување и унапређење биолошке разноврсности (генетичке, специјске и екосистемске),
- Заштита, очување и унапређење геолошке разноврсности,
- Очување квалитета основних чинилаца животне средине (ваздух, вода, земљиште), заштита од буке и обезбеђење адекватног управљања отпадом,
- Унапређење и очување шума националног парка кроз обезбеђење њихове стабилности и одрживог управљања,
- Заштита, очување и презентовање културно-историјских вредности и знаменитости,
- Очување пејзажних и амбијенталних вредности простора, као препознатљивог визуелног израза простора,
- Одрживи развој подручја и стварање услова за унапређење квалитета живота и рада локалног становништва кроз подстицање традиционалних делатности на подручју, пољопривреде, сеоског туризма, екотуризма и старих заната,
- Повећање свести јавности о вредностима подручја парка кроз разноврсне едукативне и промотивне садржаје за посетиоце свих узраста и способности,
- Унапређење информативно-презентационих и едукативних садржаја парка, како би се омогућио јединствени доживљај и ефикасно управљање посетиоцима подручја парка.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

Приоритетне мере на управљању природним вредностима Националног парка Тара су заштита, управљање и унапређење стања природних вредности.

1.1. Чување подручја

Заштиту, односно чување подручја и унутрашњи ред у заштићеном подручју, спроводиће служба чувара заштићеног подручја, кроз редовну контролу свих активности у Националном парку Тара, чување граница заштићеног подручја, одржавање унутрашњег реда, контролу градње објеката, коришћења простора, контролу одржавања спортско-рекреативних манифестација, као и контролу управљања и одлагања комуналног отпада.

Посебна активност чуварске службе огледаће се кроз активне мере на противпожарној заштити, контроли уласка у заштићено добро, контроли уласка моторних возила на „улазним капијама“, као и примена накнада за коришћење заштићеног простора.

Своје активности чуварска служба спроводиће у складу са Правилником о унутрашњем реду.

1.1.1. Чуварска служба:

- бруто зараде запослених чувара у износу од 8.500.000,00 динара,
(Министарство заштите животне средине - суфинансирање – 7.200.000,00 динара,
Сопствена средства: 1.300.000,00 динара),
- материјални трошкови чуварске службе у износу од 1.960.000,00 динара:
(опрема (фотоапарат, двоглед, одело) - 260.000,00 динара, мотоцикл - 900.000,00 динара,
гориво, ауто делови и остало – 800.000,00 динара)
Министарство заштите животне средине : 700.000,00 динара
- Сопствена средства: 1.260.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 7.900.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 2.560.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.1.2. Противпожарна заштита:

У чувању подручја Националног парка Тара, посебна пажња усмерена је на активности у организовању противпожарне заштите, планирана је редовна провера знања свих запослених у противпожарној заштити, провера исправности противпожарних апарата, као и редовна дежурства на терену у летњем периоду.

Противпожарна заштита базира се на средњорочном Плану заштите шума од пожара за подручје којим газдује ЈП “Националног парка Тара”- Бајина Башта.

Планирана је и набавка противпожарног камиона цистерне, по започетим активностима из 2021.године и обезбеђеним средствима суфинансирања из Буџетског фонда за шуме.

Противпожарна заштита вршиће се кроз превентивне и директне мере заштите од пожара. Кроз међународни пројекат „Побољшање система управљања ванредним ситуацијама

прекограничном подручју БиХ и Србије“, планирана је набавка противпожарних возила, два теренска возила, као и организација радионица и обука управљача и локалног становништва у противпожарној заштити.

Планирана средства:

Средства донације: 17.718.71,00 динара
Сопствена средства (накнада): 3.500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.2. Одржавање подручја

Активност на одржавању подручја односи се на чување и обнављање утврђених граница заштићеног подручја, по потреби њихово обнављање на терену, обнављање информативних табли за локалитете у I степену заштите, решавање имовинских односа, управљање отпадом и рад других служби на управљању подручјем.

1.2.1. Обнављање утврђених граница

У складу са Закона о националним парковима (“Службени гласник РС“ број 84/15), вршиће се обнављање утврђених граница парка и израда записника о утврђеним границама.

По потреби вршиће се и обнављање табли за локалитете под режимом заштите првог степена. За утврђивање граница планирана је ангажоване агенција за геодетске услуге.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 3.000.000,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

1.2.2. Откуп парцела под омориком у I степену заштите

У циљу свеобухватније заштите оморике као заштићене врсте и природне реткости Националног парка Тара и Републике Србије, у резервату природе „Змајевачки поток“, започет је поступак откупа преостале три приватне парцеле, укупне површине од 6,1462 ха. Преостале су две парцеле за откуп, катастарска парцела број 2067/3 и 2067/5 КО Заовине. Откупом наведене површине, локалитет под I степеном заштите, „Змајевачки поток“, биће целом својом површином у државном власништву. Активност је била планирана и у ранијим периодима али није спроведена активност добијања сагласности за откуп наведених парцела.

Вршиће се и откуп других парцела у првом степену заштите.

За спровођење наведене активности планирана су средства суфинансирања у износу од 5.000.000,00 динара од Министарства заштите животне средине.

Планирана средства:

Министарство заштите животне средине - субвенције: 5.000.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.2.3. Управљање отпадом и чишћење простора

Са простора националног парка, редовно се прикупља и односи комунални отпад од стране општинског Јавног комуналног предузећа „12 септембар“ - Бајина Башта и за део извршених услуга комуналног предузећа, управљач сноси трошкове.

Поред наведених, планиране су и посебне активности по указаној потреби на уклањању дивљих депонија и отпада са излетишта и јавних површина, а посебно са хидроакумулације Перућац.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 1.700.000,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

1.2.4. Остале управљачке активности

Поред чуварске службе, чување, одржавање и управљање заштићеним добром, вршиће и друге службе Предузећа у складу са својим овлашћењима.

Економско – финансијски сектор, као и правни сектор, функционисаће из области својих овлашћења и допринеће правилном и успешном раду управљача. У оквиру ове активности су планирана средства за бруто зараде осталог особља запосленог на пословима управљама заштићеним подручјем, као и материјални трошкови (грејање, птт, вода, струја, канцеларијски материјал, одржавање простора и сл).

Предузеће ће у складу са својим овлашћењима спроводити и остале активности везане за своју делатност и пословање, као што су обавезе комуналне таксе, накнада за животну средину, накнаду за посечено дрво, пореза, доприноса и друго.

Планирана средства:

Сопствена средства: 105.578.000,00 динара

Сопствена средства (накнаде): 2.630.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3. Праћење стања природних вредности-мониторинг

Праћење стања природних вредности реализоваће се кроз редовне активности на процени стања строго заштићених врста и станишта.

1.3.1. Мониторинг Панчићеве оморице

Током претходних година вршено је на више начина праћење стања глобално угрожене врсте Панчићеве оморице чија се сва налазишта у Србији, на подручју Националног парка Тара. Захваљујући претходним истраживањима дошло се до закључака које би популације Панчићеве оморице са одређених аспеката биле значајне за очување, обзиром да је евидентан процес изумирања Панчићеве оморице на природним стаништима. Узроци за то су бројни попут климатских промена, интензивнијег процеса сушења.

У очувању популација, неопходно применити више метода на мониторингу:

- Праћење стања према установљеној процедури, који подразумева: обилазак свих станишта оморице, увид у поцесе сушења и обнављања, на четири огледна поља (Црвене Стене , Љути брег, Било , Црвени поток),
- Други вид праћења станишта оморице, представља обилазак свих станишта оморице ради увида у процесе сушења и обнављања,

- Ин ситу заштита. У циљу очувања неоподно је сагледати више аспеката станишних услова и других еколошких чиниоца, у том погледу би било утврђивано присуство микроелемената и тешких метала у асимилационим органима јединки Панчићеве оморице. Планирано је да се у 2022.години, у природним популацијама оморице, издвоји и обележени по 50 (педесет) одраслих индивидуа са којих ће бити сакупљени узорци. Узорке представљају гранчице са четинама које ће бити узете са истог дела крошње свих издвојених стабала. По одговарајућим протоколима, извршиће се анализа узорака и утврђивање садржаја макро и микро елемената. Добијени резултати ће бити статистички обрађени и послужити за утврђивање унутар и међупопулационе варијабилности на нивоу истраживаних параметара.

За наведену активност неопходно је ангажовање стручних институција и финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 200.000,00 динара.

Мере заштите Панчићеве оморице на локалитету „Црвени поток“

Наставак активности на примени активних мера заштите, односно вештачкој обнови природне популације на простору шумо тресаве „Црвени поток“. Вештачко обнављање Панчићеве оморице вршиће се садницама оморице произведене у расаднику управљача или сетвом семена оморице. Обнављање популације вршиће се расположивим материјалом из природних популација оморице.

Планирана средства:

Министарство заштите животне средине - субвенције: 200.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.2. Мониторинг станишта

Мониторинг типова станишта је вишегодишња активност која се спроводи у сарадњи са Биолошким факултетом из Београда. У планској 2022. години, приоритет за праћење су и даље влажна станишта (Е Мочваре и тресаве) и ливаде кошанице, пошто се у овим категоријама налазе приоритетна станишта за заштиту на подручју наше земље, а такође и у склопу европске мреже НАТУРА 2000.

Мониторинг станишта врши се у складу са *Правилником о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта* ("Службени гласник РС", број 35/2010).

Као резултата досадашњих активности на мониторингу станишта, планира је штампа каталога, односно приручника типова станишта Националног парка Тара која су значајна за Србију али и Европску унију.

За наведену активност неопходно је ангажовање стручних институција и финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 100.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне средине - субвенције: 100.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3. Мониторинг флоре

Мониторинг флоре је вишегодишња активност, наставиће се праћењем најзначајних врста биљака за Тару, при томе су посебан акценат праћење ендемичних и строго заштићених врста у Националном парку Тара. Активност се спроводи у сарадњи са Биолошким факултетом из Београда.

1.3.3.1. Праћење строго заштићених врста орхидеја

С обзиром да су готово све врсте орхидеја законом заштићене, праћење стања врста из ове породице представља редовну активност. Праћење стања ових врста подразумева фотографисање јединки, утврђивање стања њихових популација, опис станишта и бележење актуелних и потенцијалних фактора угрожености.

Обзиром да је на основу досадашњих активности на мониторингу, припремљена публикација о орхидејама националног парка, планирана је штампа публикације о орхидејама НП Тара.

За наведену активност неопходно је ангажовање стручних институција и финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 200.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне средине - субвенције: 200.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.2. Мониторинг маховина тресетница

С обзиром на јако лоше стање популација угрожених врста маховина у резервату Црвени поток, наставиће се мониторинг стања популација тресетница (више врста) које су строго заштићене и налазе се на листи Берн конвенција, Хабитат Директиве. Посебан проблем, у Црвеном потоку, за тресетнице, представља хидрошки режим.

Планиране активности:

- праћење виталности тресетница путем еко-физиолошких и биохемијских параметара по вегетацијским сезонама (рано пролећна, летња и касно јесења),
- утврђивање оптималности услова у којима врсте расту (да ли су услови оптимални или субоптимални), у којој мери је изражен стрес и какво је опште физиолошко стање популација на Црвеном потоку,
- утврђивање стања популација (стабилна, опадајућа или растућа), као и мониторинг одабраних плот површина током више година, кроз праћење тест површина постављених у лето 2019.године,
- утврђивање цензуса популације, комбинацијом метода унапред одабраног константног трансекта и квадрата,
- утврђивање репродуктивне способности (генеративно, вегетативно) кроз сезонско праћење,
- праћење промена хидратисаности тресетница по сезонама (PWЦ-ЦW), као и промена неких срединских фактора по сезонама.

Такође с обзиром на могућост губитка врста на овом станишту, неопходно је и транслокацију тресетница на друга станишта.

За наведену активност неопходно је ангажовање стручних институција и финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 400.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 400.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.3.Ревитализација популације српске режухе

У 2022. години планирано је јачање популације српске режухе у оквиру парка и то на два локалитета – Перућац и кањон Дервенте. У ту сврху неопходно је одгајити довољан број биљака у *ex situ* условима које би на почетку наредне вегетацијске сезоне биле пренете на поменуте локалитете.

Молекуларне анализе популације српске режухе је потребно уврстити у склопу активности на праћењу и ревитализацији. Циљ тих анализа је испитивање ефекта досадашњих активности на генетичком диверзитету популације у НП Тара, али и утврђивање генетичког диверзитета и сличности свих познатих популација српске режухе.

Планира се спровођење следећих активности:

- теренска истраживања популација Српске режухе у НП Тара,
- компаративна истраживања еколошких параметара на познатим стаништима врсте,
- *ex situ* гајење биљака за потребе очувања и јачања природних популација,
- јачање популације српске режухе на два локалитета – Перућац и кањон Дервенте,
- сакупљање биљног материјала на терену за молекуларне анализе,
- лабораторијска истраживања,
- сакупљање зрелог семена за потребе успостављања банке семена и *ex situ* заштите,
- наставак проучавања еколошких параметара популације српске режухе (дистрибуција, бројност, фенолошке особености, удео цветалих јединки, опште стање и др.).

За наведену активност неопходно је ангажовање стручних институција и финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 350.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 350.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.4. Мониторинг гљива

Током прве године истраживања (2021.година) утврђене су полазне тачке за мониторинг гљива. Неопходно је наставити истраживања разноврсности гљива у смислу утврђивања конзервационих приоритета на подручју националног парка. С обзиром на присуство релативно скоро откривених нових врста за науку на простору парка и то ендемичних врста, истраживање гљива указује на важност спровођења овог вида активности.

3.1.4.1.Заштита ендемичне врсте гљиве *Tuber petrophilum* Milenković

У складу са започетим активностима на истраживању станишта гљива - *Tuber petrophilum* Миленковић, наставиће се активности на праћењу стања и распрострањености ове врсте на подручју парка. Неопходно је да локалитети распрострањења, не буду предмет коришћења ради очувању ове врсте гљиве. За сада новооткривена, ендемична врста није још нигде регистрована на свету изузев на Тари. Истовремено на Тари се налази и место открића односно *locus classicus*.

Сви локалитети на којима је гљива откривена, налазе се у уском појасу поред пута Митровац - Калуђерске Баре на локалитетима Долак, Тисово брдо - Локвица, Тисово брдо, један локалитет поред Дечјег одмаралишта на Митровцу, Ковачи северна падина и Рустине Ради се о подземној гљиви из рода Тубер, то су тартуфи у ужем смислу. Изузетно је занимљива пошто се разликује од свих осталих тартуфа по својој екологији и типу станишта. Она расте у пукотинама кречњачких стена у планинским шумама букве са јелом и смрчком.

За наведену активност неопходно је ангажовање стручних институција и финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 250.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне средине - субвенције: 250.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.5. Мониторинг фауне

У склопу мониторинга фауне прати се више група организама животиња. За сваку групу организама неопходно је применити одговарајуће методе истраживања и посматрања. Праћење кључних врста у екосистемима се наставља, праћењем одабраних врста сисара, циљних врста птица, као и миграција птица.

Програми мониторинга обухватају мониторинг великих звери, пре свега мрког медведа, затим од других кичмењака птице. Од бескичмењака, програмима праћења, планиране су активности на праћењу Панчићевог скакавца који има статус ЕН у Црвеној књизи Orthoptera, праћења подземне фауне у којој се издваја велики број ендемичних врста бескичмењака.

1.3.3.5.1. Праћење одабраних врста сисара

Праћење одабраних врста сисара, пре свега великих звери, обавља се применом различитих метода.

1. Праћење инфрацрвеном детекцијом

Метод је неинвазиван, обезбеђују значајне податке путем праћење стања применом фотозамки. У ту сврху је на подручју парка успостављена мрежа камера. Подаци са камера показали су се значајним за бележење не само циљних врста, већ и других врста, посебно сисара и птица. Тиме су добијени прецизнији подаци о дистрибуцији, распрострањењу врста на подручју парка.

Приоритетне врсте су мрки мевдед и вук (*Ursus arctos*, *Canis lupus*) од сисара. Сви подаци регистровани на камерама, уносе се у одговарајућу базу података, ради прецизније обраде и статистичке анализе. Потребна је набавка нових камера услед дотрајалости и крађа истих у претходним годинама.

2. Праћење маркираних јединки мрког медведа

Захваљујући подршци Министарства заштите животне средине и средствима донације, претходне године су маркиране две јединке мрког медведа GPS-GSM огрлицом. Планиран је наставља се са праћењем две јединке мрког медведа које су маркиране GPS -GSM огрлицом. Сателитским праћењем добија се велики број података о екологији мрког медведа, кретању и

величини ареала. За наведену активност неопходно је ангажовање стручних институција и финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 200.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 200.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.5.2. Праћење Панчићевог скакавца (*Pyrgomorphulla serbica*)

Евидентирано стање Панчићевог скакавца (*Pyrgomorphulla serbica*) током претходних година праћења захтева наставак редовног праћења. Строго заштићена врста Orthoptera је реликтна и ендемична и значајна је за очување на подручју Националног парка Тара. За разлику од неких других врста које се могу и у вештачким условима одржати код ове врсте животиња је то немогуће. Проблем са стаништима ове угрожене врсте што се махом налазе на подручју III и II степена заштите а значајни локалитети налазе се на земљишту приватне својине на којима се врши коришћење шума. За наведену активност неопходно је ангажовање стручних институција и финансијска подршка Министарства заштите животне средине у износу од 150.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 150.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.5.3. Праћење дневних лептира

На основу прошлогодишњих резултата, утврђено је присуство значајних популација врста дневних лептира за подручје наше земље шумски лептир (*Euphydryas maturna*) и мочварни шаренац (*Euphydryas aurinia*), ускршњи лептир (*Zerynthia Polyxena*), велики дукат (*Lycena dispar*), пегави мравник (*Phengaris arion*) и др.). Током 2022. године, планирано је и даље спроводити популациони мониторинг значајних врста.

За наведену активност планирана су средства субвенције Министарства заштите животне средине у износу од 150.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 150.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.5.4. Праћење птица

Праћење циљних врста птица биће вршено методама: цензуса у тачки, трансеката, прстеновања. Наведена активност обавља се у складу са постављеним оквирима у 2013. години. Приоритетне циљне врсте за праћење су: гађаста кукумавка (*Aegolius funereus*), мала сова (*Glaucidium passerinum*), дугорепа сова (*Strix uralensis*), планински (*Dendrocopos leucotos*) и тропрсти детлић (*Picoides tridactylus*) и врсте које се налазе на листи НАТУРА 2000.

С обзиром да је већина праћених врста, истовремено и птице певачице на листи строго заштићених врста, кроз трансекте се бележи и присуство ових врста.

За наведену активност планирана су средства субвенције Министарства заштите животне средине у износу од 200.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 200.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.5.5. Праћење подземне фауне

Подземну фауну углавном чине реликтни елементи даље или ближе геолошке прошлости, због чега је често она високо ендемична. Подземна фауна насељава подземне шупљине, јама и пећине као и мање шупљине дубљих ендегјских простора (тзв. МСС) као и подземне воде (тзв. стигофауна). Географска позиција планине Таре, очуваност биотопа и широко заступљени кречњачки терени наговештавају богату и разноврсну подземну фауну. Осим првобитних описа, скоро никаквих других података о распрострањености, бројности и евентуалној угрожености ових врста немамо на подручју Националног парка Тара.

Као најинтересантније ендемите планине Таре издвајамо пећинског тврдокрилца - *Velesaphaenops tarensis* из Јагоштице (Вучја јама) која претставља ендемичан род и врсту.

Преостали стеноендемични подземни тврдокрилци планине Таре: *Pholeuonopsis tarensis* (Калуђерске баре и Рачанска Шљивовица); *Pholeuonopsis lupi* (Јагоштица, Предов Крст, Вучја јама); *Proleonhardella tarensis* (Совљачка пећина у Шљивовици), *Amauronudz caudatus* (Митровац).

Стеноендемичне подземне врсте из групе Pseudoscorpiones: *Globochthonius pancici* (пећинска врста описана из безимене пећине поред извора Врело (Перућац); *Neobisium tarae* ендегјска форма пронађена у храстовој стељи (Калуђерске Баре- Манастир Рача).

Стеноендемична подземна врста из групе *Diplopoda* - *Brachydesmus (Absurdodesmus) femoralis* троглобионт из пећине Шљивовица. Стеноендемичне сродне врсте су дистрибуиране у северној Црној Гори и јужној Србији.

Из ове групе интересантна је једна од најкрупнијих европских диплопода - *Apfelbeckia insculpta*, балкански ендем (Црна Гора, Србија, БХ, Хрватска). Троглофилна врста, позната из неколико пећина на Тари. Сматра се да је за њено успешно размножавање неопходно пећинско станиште, стога би заштита спелеолошких објеката у којима је регистрована била од круцијалног значаја за опстанак ове атрактивне ендемичне и реликтне форме.

Стигофауна је претстављена ендемичним амфиподним раком - *Niphargus bozanae* (Лисичија вода....) стеноендемит Таре и Мокре горе. Индиција о богатијој фауни амфиподних и изоподних рачића подземних вода Таре говоре о присуству најмање још 4 врсте чија је обрада у току. Неопходно је установити величине популација и дати препоруке за даље праћење стања.

За наведену активност планирана су средства субвенције Министарства заштите животне средине за ангажовање стручних организација у износу од 350.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 350.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3.3.5.6.Праћење фауне водоземаца и гмизаваца

Водоземци представљају врло важне показатеље стања у конкретним екосистемима. Наиме, водоземци заузимају средишњу карику у пирамидама исхране јер конзумирају бројне припаднике бескичмењачка, а уједно представљају и основни извор хране већем броју крупнијих животиња, посебно птица. Врло су осетљиве животиње на сваки негативан утицај па реагују врло брзо на промене у животној средини (хормонални дисбаланс, феминизирајући ефекти, успорен раст, абнормалности – појаве деформитета и малформацијатом развоја, слабљење имунитета и пораст укупног броја болесних животиња, високморталитет, низак фекундитет – фертилитет – наталитет) и бројност индивидуа у популацијама припадајућих врста у датом екосистему.

Попис врста водоземаца за подручје националног парка постоји али популациона истраживања нису спровођена. Потребно је утврдити величину популација и трендове посебно строгозаштићених врста водоземаца и гмизаваца.

За наведену активност планирана су средства субвенције Министарства заштите животне средине, за ангажовање стручних организација у износу од 300.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите животне средине - субвенције: 300.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 200.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.4.Мониторинг вода

Праћење квалитета површинских вода је вишегодишња активност и спроводи се у складу са „Правилником о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода“.

Утврђивање статуса врши се праћењем биолошких и физичко-хемијски параметара који су од значаја за дефинисање категорије површинске воде, а које је могуће спровести са постојећом лабораторијом. Праћење квалитета врши ће се на утврђеним локалитетима површинских вода, на водотоковима и на акумулацијама у парку. Акумулација Перућац ће се интензивније пратити у летњем периоду. Неопходна је набавка средстава које се односе на одржавање постојеће лабораторије. Активност спроводи сам управљач.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 100.000,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

1.5.Мониторинг климе

Захваљајући постављеним метеоролошким станицама на Митровцу и Предов Крсту континуирано се прате климатски показатеља Таре. Метеоролошке странице су аутоматске и садржи сензоре за мерење температуре, влажности ваздуха, количине падавина, соларне радијације, правац, брзину ветра, влажности и температуре земљишта.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 100.000,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

1.6. Мониторинг спелеолошких објеката

Наставиће се сарадња са Друштвом истраживача “Владимир Мандић Манда” из Ваљева на спелеолошком истраживању подручја Јагоштице и Предевог Крста, посебно Јаме код Чехове куће, као значајног објекта геоморфолошког наслеђа.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 100.000,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

1.7. Мониторинг геонаслеђа

Републички геолошки завод спроводи активности на геолошком и геоморфолошком истраживању подручја планине Таре, као дела Западне Србије. Резултати истраживања, биће валидни и значајни за Геопарк Стари Влах, коме припада Национални парк Тара.

На простору Националног парка Тара, као феномени геопарка, налази се Перућачко врело и водопад Пеућац, кањон Дрине, потом Јама код Чехове куће.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 100.000,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима

У току године, на свим манифестацијама, сајамским наступима, презентацијама, организованим посетама, промовисаће се и културно-историјске вредности Националног парка, посебно манастир Рача и некрополе стећака у Перућцу и Раститишима као посебна вредност са УНЕСКО-ве листе светске културне баштине.

Поставиће се нове информативне табле о археолошким налазиштима у Перућцу и Раститишима и Заовинама. Наставиће се са активностима на археолошком истраживању у Заовинама и на средњовековном споменику Солотник у сарадњи са Општинском управом Бајина Башта.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнада): 150.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

3. Управљање посетиоцима

3.1. Рад у Центрима за посетиоце

Наставиће се одржавање постојећих центара за посетиоце, кроз одржавање и обнову постојећих изложбених поставки. Рад у Центрима за посетиоце у Бајиној Башти и на Митровцу подразумева пружање информација посетиоцима у оквиру инфо пулта, пријем посетилаца и одлазак у обилазак парка, продају сувенира и услуга попут шумског биоскопа, издавања бицикала, кајака и сл. Због повећаног обима посла и ради продужавања радног времена током летње сезоне, ангажују се додатно запослени радници. Планирана је набавка нових бицикли и видео надзора за Центар за посетиоце Митровац.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 6.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

3.2. Материјала намењеног посетиоцима

За потребе информисања посетиоца планирана је израда штампаног пропагандног и информативног материјала:

- Проспект Националног парка Тара,
- Планинарско-туристичка карта, ажурирање и штампа новог тиража планинарске мапе.
- Проспекти кампа ренџера, флајери,
- Улазнице у центре за посетиоце и резерват природе, у заштићено добро,
- Израда мобилне туристичке апликације (средства субвенције Министарства заштите животне средине)
- Израда плана управљања посетиоцима. За најпосећеније локалитете, нарочито видиковац Бањску стену и резерват природе “Црвени поток”, урадиће се план управљања посетиоцима са граничним капацитетима и максималним бројем посетилаца у једном тренутку.

Планирана средства:

Министарство заштите
животне средине: 500.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 400.000,00 динара

Извршиоци:

Стручне организације
Предузеће

3.4. Изградња објеката „улазних капија“- Калуђерске Баре

У циљу управљања посетиоцима и контроле уласка моторних возила у заштићено добро, наставиће се са активностима на изградњи објеката, тз „улазне капије“ , према Митровцу, на Калуђерским Барама, на катастарској парцели 2028/1 КО Мала Река. За наведену локацију, добијени су Локацијски услови од надлежног Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и очекује се добијање грађевинске дозволе.

Размотриће се и могућност и постављања портала са електронском наплатом улаза на одређеним локацијама.

Планирана средства:

Министарство заштите
животне средине: 3.500.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 500.000,00 динара

Извршиоци:

Стручне организације
Предузеће

3.4.Уређење ентеријера „улазних капија“

Извршиће се уређење ентеријера у објектима „улазних капија“ у Перућцу и Калуђерским Барама са неопходним елементима уређења (инфо пултом, полицама и осталим уређајима). Неопходна је и набавка и уградња видео опреме и техничког обезбеђење улазних капија.

Планирана средства:

Министарство заштите
животне средине: 500.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 100.000,00 динара

Извршиоци:

Стручне организације
Предузеће

4. Управљање природним ресурсима

4.1. Задаци и активности на заштити и управљању шумама

4.1.1. Заштита шума од сушења

Активности на заштити шумских екосистема вршиће се кроз праћење стања шума на постављеним огледним површинама. Посеба активност на заштити шума одвијаће се кроз мониторинг инсеката односно сипаца поткорњака и њихово сузбијање применом феромонских клопки. Такође планирана је активност на праћењу штеточина на лишћарима, губара и мразовца.

У циљу праћења бројности штеточина, као и откривање симптома болести у храстовим и буковим шумама, постављена су два огледна поља (61-а ГЈ „Комуналне шуме“, 13-а МЗ „Рача“). Периодично према календару развића штеточина, вршиће се мониторинг на огледним пољима, евидентира се присуство штеточина, односно пратити здравствено стање састојина.

Планирана средства:

Управа за шуме: 4.750.000,00 динара
Сопствена средства: 4.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

4.1.2. Нега и обнављање шума

Активност на нези и обнављању шума подразумевају неговање засада и пошумљених површина, пошумљавање голети и површина насталих процесом сушења шума, као и сакупљање семена и производњу садног материјала.

Планирани су радови на нези засада кроз радове на окопавању, праћењу и уклањање конкурентске вегетације:

- ГЈ „Заовине“ одељење 26 -1,6 ха,
- ГЈ „Тара“ одељење 9-а – 1,42 ха,
- ГЈ „Тара“ одељење 166-а – 1,67 ха.

У току 2022. године извршиће се два здравствена прегледа регистрованих семенских објеката и шумских расадника „Калуђерске баре“ и „Луг“ за производњу репродуктивног материјала шумског дрвећа (семена, садница). У регистрованим расадницима, наставиће се школовање шумског и декоративног садног материјала (145.908 комада). За спровођење активности на производњи садница, неопходно је изградити стакленик са свом неопходном опремом. Средства се очекују из Управе за шуме.

Вршиће се сакупљање, дорада и стављање у промет репродуктивног материјала семена четинарских и лишћарских врста, у зависности од уroda семена, а за потребе обнављања шума.

Планирана средства:

Управа за шуме: 3.000.000,00 динара
Сопствена средства: 7.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

4.2.3. Планирање и уређивање шума

Активности на уређивању шума односе се на примену контролног метода и тоталног премера састојина у ГЈ“Црни Врх“ у циљу израде Основе газдовања шумама за газдинску јединицу „Црни Врх“ за период важења 2023-2032. година. За обављање наведених активности неопходно је ангажовање већег броја извршилаца преко агенције.

Поред наведених активности, вршиће се и ажурирање електронске базе јавне својине корисника, ажурирање катастарских података и графичких приказа катастра, геодетско снимање и обележавање граница поседа.

У циљу спровођења наведених активности поред запослених, неопходно је ангажовање лица шумарске струке на повременим пословима, као и повремених радника на таксацији шума. За ангажовање повремених радника на таксацији са превозом, потребна су средства у износу од 12.000.000,00 динара.

Планирана средства:

Сопствена средства: 15.000.000,00 динара
Управа за шуме: 500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

4.1.4. Коришћење шума

Активност на коришћењу шума обухвата спровођење годишњих редовних планова сеча обнављања и плана проредних сеча, у складу са основама газдовања шумама у државним шумама и обављање стручно- техничких послова у приватним шумама у складу са Привременим програмом газдовања шумама сопственика за 2022.годину.

На основу извршене дознаке за 2022.годину у три газдинске јединице (34.810 м³) по плану сеча обнављања и плану проредних сеча, планирана је производња дрвних сортимената од 29.518 м³ нето дрвне запремине. Очекује се и случајни принос, у износу до 10.000 м³ кроз санитарне-узгојне захвате. Укупан планирани приход од дрвних сортимената износи 254.572.025,00 динара. Планирани трошкови услуга на коришћењу шума (сеча, израда и извоз сортимената) износе 37.154.690,00 динара. Планирана је набавка радних машина и уређаја за потребе коришћења шума (камион са приколицом и дизалицом).

Вршиће се и стручни послови на газдовању приватним шумама у складу са Програмом газдовања шумама сопственика за период 2012-2021.година, односно планираним активностима за 2022.годину. На основу Привременог годишњег плана газдовања шумама сопственика за територију општине Бајина Башта за 2022.годину, планирана је дознака од 22.379,22 м³ и подела шумских садница на површини од 13 ха.

За стручно техничке послове у приватним шумама планирана су Буџетска средства у износу од 4.500.000,00 динара.

Планирана средства:

Буџет РС-Управа за шуме: 4.500.000,00 динара
Сопствена средства: 126.043.660,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

4.2.Задаци и активности на заштити и управљању ловном и риболовном фауном**4.2.1. Активности на заштити ловне фауне**

Активности на заштити ловне фауне спроводиће се на основу Годишњег плана газдовања ловиштем за ловну 2022/2023. годину, усаглашеног са средњорочним планом - Ловном основом 2017-2027. година.

Управљање популацијама ловних врста дивљачи у 2022. години првенствено се односи на утврђивање бројних стања дивљачи по врстама, праћења јеленске дивљачи која се појавила као нова врста, планирање развоја популације дивљачи у току ловне године, планирањем набавке хране за прихрану дивљачи и план одстрела ловне дивљачи.

На основу утврђеног бројног стања дивљачи по врстама (дивокоза процена 380 јединки, срна 480 јединки, дивља свиња 140 јединки, вук 16 јединки и лисица 80 јединки), кроз Годишњи плана газдовања ловиштем за ловну 2022/2023.годину, планирање су активности и мере на заштити и унапређењу стања популација кроз прихрану дивљачи, заштиту и контролу популације, односно планирани одстрел. У циљу регулисања популацијама, планиран је одстрел је дивокоза 58 јединки, срна 106, дивља свиња 60, вук 6 јединке и лисица 25 јединки.

Заштита неловних врста дивљачи (дивља мачка, куна белица, јазавац, сиви пух, лисица, веверица, мрки твор, сврака, голуб, јастреб, препелица, сива врана, дивља патка, велики корморан, сива чапља) одвијаће се кроз активности у циљу спречавања узнемиравања јединки, уништавања станишта и противзаконитог коришћења.

Посебне мере заштите спроводиће се на строго заштићеним врстама: мрки медвед, видра, јаребица камењарка и лештарка. Стање наведених врста је на оптимуму, чак и нешто више од оптимума у неким периодима године (мрког медведа) обзиром на радијус кретања.

Такође, наставиће се и активности на реализацији пројекта “Унапређење газдовања популацијама дивокозе /*Rupicapra rupicapra* / у ловишту “Тара” који се односи на мониторинг дивокозе, као и на пројекту “Унапређење биолошких капацитета и техничке инфраструктуре за реинтродукцију дивокозе на погодна станишта у Србији”. Планирано је и хватање јединки дивокоза и транслокација на друга станишта Србије.

Планирана средства:

Буджетски фонд за ловство -Управа за шуме: 3.500.000,00 динара

Сопствена средства: 8.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

4.2.2.Активности на заштити риболовних вода

Риболовним водама Националног парка Тара, управљаће се на основу Годишњег програма унапређења рибарства за 2022. годину, усаглашеног са Програмом управљања рибарским подручјем “Националног парка Тара” за период 2013-2022.година.

У планској години планирана је израда средњорочног Програм управљања рибарским подручјем “Националног парка Тара” за период 2023-2032.година, ангажовањем стручних институција.

На риболовним водама организоваће се спорстички риболов и очекивани приход од продаје риболовних дозвола планиран је у износу од 1.000.000,00 динара.

Планирана средства:

Сопствена средства: 4.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Приоритетне задаци научно истраживачког и образовног рада произилазе из стања природних и створених вредности и потребе њихове заштите, очувања и унапређења. Приоритетни научно истраживачки радови су:

1. Праћење миграције птица и слепих мишева трајним обележавањем алуминијским прстеновима - пројекат реализује Природњачки музеј Београд. Вишегодишњи пројекат, по дозволи број 353-01-1842/2014-17.
2. Наставља се и пројекат праћења популације медведа помоћу електронских ограда пројекат "Мониторинг популације мрког медведа"-Биолошки факултет.
3. Истраживање Nematoda на свим стаништима у Националном парку Тара-Пољопривредни факултет Београд, пројекат је вишегодишњи и део је докторске дисертације.
4. Генетска истраживања оморице - Биолошки факултет, Биолошки институт и Институт за шумарство,
5. Истраживања генетских својстава букве - део докторске дисертације Шумарски факултет,
6. Праћење стања шума на биоиндикацијским тачкама-Институт за шумарство-Београд,
7. Примена фунгицида у заштити шума - Шумарски факултет,
8. Истраживачки рад „Дијагностика комплекса природних непријатеља најважнијих поткорњака смрче *Ips typographus* i *Pityogenes chalcographus* и утврђивање најбољег модела заштите у шумским комплексима Националног парка Тара"-Институт за шумарство - Београд,
9. Праћење стања пребирних шума и оморице –Шумарски факултет,
10. Пројекат технолошког развоја“ Адаптација и одрживо коришћење шума у циљу смањења негативних последица екстремних промена климе“- Институт за низијско управљање шумама и животну средину - Нови Сад.
11. Пројекат „Реакција Панчићеве оморице на климатске промене- дендроклиматолошке анализе као показатељ угрожености врсте дрвећа на подручју Националног парка Тара“ – Шумарски факултет Београд.

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1. Планирање

1.1.Завршетак активности на озакоњењу објеката

У складу са започетим активностима на озакоњењу сопствених објеката, очекујемо завршетак процеса озакоњења објекта на Предовом Крсту, Омару, Батури, Митровцу и Калуђерским Барама. Процес озакоњења се води код надлежног Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.

Планирана средства:

Сопствена средства: 500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.2. Имплементација Плана детаљне регулације обале језера Перућац

У сарадњи са Општинском управом Бајина Башта и ХЕ „Бајина Башта“, приступиће се усвајању и имплементацији Плана детаљне регулације обале језера Перућац, на потезу од бране у Перућцу до ушћа Дервенте у Дрину.

Планирана средства:

Средства Општине Бајина Башта

Извршиоци:

Остали субјекти

1.3. Завршетак Плана детаљне регулације обале језера Заовине

У складу са Просторним планом подручја посебне намене Националног парка Тара, и започетим активностима на изради, завршиће се План детаљне регулације обале језера Заовине.

Планирана средства:

Сопствена средства(накнаде): 4.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.4.Израда катастра загађивача у Националном парку Тара

Наставиће се са идентификацијом загађивача на терену и израдом катастра загађивача у Националном парку Тара, израдом базе „дивљих депонија“ и катастром бесправно подигнутих објеката. Након инвентаризације даће се предлог мера за сузбијање и санацију извора загађења.

Планирана средства:

Сопствена средства(накнаде): 500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

2. Изградња и инвестиције

2.1. Инвестиције на објектима

2.1.1.Санација објекта планинарског дома Предов Крст, Батури и на Омару

У циљу санације планинарског дома Предов Крст, лугарнице на Батури и куће на Омару, планирана је израда пројекта санација и адаптације наведених објеката.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 700.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

2.1.2.Реконструкција планинарског дома Митровац - III и IV фаза реконструкције

Реконструкција планинарског дома Митровац је вишегодишња активност, спроведене су три фазе реконструкције. У планској 2022.години планиран је завршетак започетих радова на III фази реконструкције објекта (керамички радови, набавка и уградња санитарија дела подова, унутрашња столарија и молерско фарбарски радови).

Такође планирани су и радови на опремању ентеријера - IV фази реконструкције Планинарског дома Митровац.За наведену активност планирана су средства суфинансирања од

Министарства заштите животне средине у износу од 5.000.000,00 динара, сопствена средства, као и обезбеђење средстава код других донатора.

Планирана средства:

Министарство заштите

животне средине: 5.000.000,00 динара

Сопствена средства (накнада и остала) : 20.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

2.1.3.Инвестиције у Заовинама

У сарадњи са месном заједницом Заовине, наставиће се са радовима на промена намене старе школе у Лукама, у објекат информативно/смештајног карактера, односно у објекат и простор око објекта, прилагођен за камповање, постављање камп кућица и шатора.

Наставиће се са реконструкцијом и одржавањем локалних путева у Заовинама.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

2.1.5.Инвестиција управна зграда

У управној згради, планирано је одржавање и опремање пословног простора, привођење намени потктовља, реконструкцији котларнице, као и одржавањем постојећег намештаја и простора.

Планирана средства:

Сопствена средства: 1.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

2.2. Пројектовање, изградња и одржавање путева

Пројектовање, изградња и одржавање путева је редовна активност на реконструкцији шумских путева у свим газдинским јединицама, који су у функцији газдовања шума и суфинансирају се из Буџета Републике Србије, преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Планирана је изградња три шумска пута у ГЈ“Тара“ у дужини 3,338 км:

- пут „Обилазница Митровац“ у дужини од 388м (од раскрснице К.Баре - Митровац-Заовине и Митровац – Танкосин гроб кроз 69 и 77 одељење),
- пут од границе одељења 176 и 182 до границе између 143 и 144 одељења, у дужини од 1050 метара,
- пут „Велика ливада – Паљевина“ у дужини од 1900 м (кроз одељења 41, 44 и 45).

Планирана је и реконструкција постојећих шумских путева средствима Управе за шуме, посебно у газдинској јединици „Црни Врх“ и „Звезда“.

Вршиће се и одржавање и санација постојећих шумских и локалних путева.

Планирана средства:

Управа за шуме: 20.350.000,00 динара

Сопствена средства: 12.500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

2.3. Пројектовање, изградња и одржавање локалних асфалтних путева

Планиране су активности на асфалтирању постојећег локалног пута „Седаљка – Предев Крст“ и макадамског пута „Митровац-Бањска стена“.

У складу са урађеним пројектом, општина Бајина Башта планирала је асфалтирање пута „Митровац - Секулић“, односно пута „Митровац – Мокра Гора“.

Планирана средства:

Сопствена средства : 10.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

2.4. Набавка радних машина, алата и опреме

Набавка радних машина, алата и опреме, односи се на набавку камиона са дизалицом, алата и опреме, моторних тестера за потребе газдовања шумама, тримера, радних алата за стручне службе за потребе газдовања шумама.

За потребе стручних служби планирана је набавка неопходне опреме (компјутери, штампачи, цпс уређаји фото апарати, двогледи и слично).

Планирана средства:

Сопствена средства: 28.500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

3. Уређење простора

3.1. Шетне стазе и излетишта

Шетне стазе су значајни елементи уређења простора и врло значајна туристичка инфраструктура, планирана је изградња и одржавање шетних стаза:

- Шетна стаза „Совина учioniца“- одржавање мобилијара,
- Шетна стаза у Јагоштици, видиковац Јагмила,
- Шетна стаза „Рача“- наставак започетих радова на замени дотрајалих ограда, мостића, клупа, столова и информативних табли,
- Уређење пешачких стаза и простора од Сплаварске до Видојеве пећине, у Перућцу,
- Постављање видео надзора на поред реке Врело,
- Израда и постављање урбаног материјала на Калуђерским Барама,
- Поплочавање моста Јаревац,
- Уређење платоа на путу Перућац - Митровац.

За наведену активност планирана су средства суфинансирања од Министарства заштите животне средине у износу од 1.000.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите

животне средине: 1.000.000,00 динара

Сопствена средства(накнаде): 1.500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

3.2.Изградња и одржавање мобилијара на излетиштима и видиковцима

За потребе изградње мобилијара планирана је израда каталога урбаног мобилијара за простор НП Тара.

Планирана је израда нових и замена дотрајалих информативних табли и мобилијара на Предовом Крсту, Митровцу, Шљивовици, Соколини, Ослуши и на Калуђерским Барама, набавка и постављање ознака парка на јарболима на Митровцу, код управне зграде у Бајиној Башти и на „улазној капији“ Перућац. Такође планирана је замена крова на надстрешницама на Митровцу и уређење изворишта у Шљивовици.

За наведену активност планирана су средства суфинансирања од Министарства заштите животне средине у износу од 1.100.000,00 динара.

Планирана средства:

Министарство заштите
животне средине: 1.100.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 700.000,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА**1.Задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности****1.1.Информативно-пропагандне активности**

Вршиће се континуирана сарадња са локалним, регионалним и републичким штампаним и електронским медијима (текстови, репортаже, снимање и емитовање манифестација поводом обележавања еколошких датума, едукативне емисије и рад са школском децом, спортско-рекреативне активности у парку, еко кампови и друго). За медијско приказивање, односно снимање свих догађаја по захтеву управљача и емитовање на локалној телевизији и у локалним новинама, планирана су средства суфинансирања из Министарства заштите животне средине - у износу од 300.000,00 динара.

Информативна активност огледаће се и кроз израду и редовно ажурирање Информатора о раду, ажурирање сајта Предузећа.

Планирана средства:

Министарство заштите животне
средине - субвенције: 300.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 400.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.2.Штампање промотивног материјала

- Штампа Монографије орхидеја Националног парка Тара, припрема и штампа публикације у сарадњи са др Владаном Ђорђевићем, Биолошки факултет Универзитета у Београду,
- Штампање Монографије о Националном парку Тара - енглеске верзије монографије, у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије,
- Монографија о Етнографском наслеђу – сарадња са Етнографским музејом из Београда, започети активности на припреми публикације за штампу,

- Монографија о геонаслеђу Националног парка Тара - сарадњи са Геолошким заводом Србије, започети активности на припреми публикације за штампу,
- Фотомонографија „Планина богова,, публикације аутора Биљане Михајловић,
- Штампање промотивног материјала: кесе, фасцикле, блокови, календари, постери, разгледнице, сувенири.

Планирана средства:

Министарство заштите
животне средине: 300.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 1.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

1.3. Едукативно-промотивне активности

- Периодичне мултимедијалне презентације у Центрима за посетиоце на Митровцу и Бајиној Башти,
- Сезонске теренске презентације за групне посете на локалитету „Тепих ливада“,
- Програми за туристичке групе на подручју парка,
- Периодичне презентације Националног парка Тара у земљи и иностранству,
- Обележавање еколошких датума,
- Учешће на сајмовима,
- Организација Фото сафарија „Тара 2022“,
- Организација едукативног кампа - "Камп младих чувара",
- Програм посматрања медведа,
- Подршка организацији планинарске трке са препрекама „Трибалион“,
- Подршка организацији „Летње школе дизајна“,
- Подршка организацији „Ликовна школа Тара-2022“,
- Организација сусрета националних паркова – „Парковијада 2022“,
- Подршка спортско рекреативним камповима,
- За потребе промоције подручја планирано је снимање филма о националног парка, планирана средства суфинансирања из Министарства заштите животне средине - у износу од 600.000,00 динара
- Подршка едукативним и промотивним камповима на простору НП Тара,
- Подршка манифестацијама са промотивним, рекреативним и едукативним карактером.

Планирана средства:

Министарство заштите
животне средине: 600.000,00 динара
Сопствена средства (накнада): 2.500.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

VII. САРАДЊА УПРАВЉАЧА И ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

1. Сарадња са локалним заједницом и осталим корисницима парка

Сарадња са локалном заједницом одвијаће се кроз све већу заступљеност локалне заједнице и заинтересованих субјеката за развојне и одрживе пројекте. Формирањем Савета корисника парка и улазак заинтересованих субјеката, остварена је сарадња са локалном заједницом.

Сарадња ће се одвијати и са другим значајним субјектима на територији Националног парка Тара, посебно у решавању проблема комуналних питања и инфраструктурних пројеката,

као и у организацији спорстско-рекреативних и промотивних манифестација.

Посебна сарадња одвија се са удружењима и невладиним организацима, које се баве едукацијом младих, локалног становништва и промоцијом заштићених вредности.

У складу са Законом о органској производњи и органским производима, афирмисаће се производња органских производа од регистрованих произвођача „здраве“, биолошки вредне (органске) хране, као и прибављање сертификације производа и друга питања регулисана законом и међународним стандардима. Започеће се активности на изради пројекта производње органске хране, производње старих сорти воћа и поврћа и друго.

Планирана средства:

Сопствена средства(накнаде): 3.000.000,00 динара

Извршиоци:

Предузеће

Други корисн.

2. Међународна сарадња, сарадња са другим заштићеним подручја Србије и осталим институцијама

Сарадња између паркова и заштићених добара вршиће се у оквиру Асоцијације паркова и заштићених добара и Асоцијације паркови Динарида, посебно на обуци, размени искустава, заједничким прекограничним пројектима.

Пројекти у току: **1. Имплементација пројекта "Заштићена подручја за природу и људе" (Protected Areas for Nature and People)** Светског фонда за заштиту природе који се финансира од стране Шведске агенције за обнову и развој (SIDA), сарадња се односи на рад са Саветом корисника.

2. Програм „Сестрински паркови“- меморандумом о сарадњи са Националним парком „Блек Кејон“, Колорадо, САД, планирана је узајамна посета чувара националном парку у САД.

3. Пројекат „Подршка ин ситу обнови и заштити најстарије врсте дрвета Европе - Панчићеве оморице (*Picea omorika* (Panč.) Purkinje)“

Пројекат је заснован на директним мерама очувања угрожене реликтне и ендемичне врсте дрвећа Панчићеве оморице (*Picea omorika* (Panč.) Purkinje), која је изворно распрострањена само у средњем и горњем току реке Дрине. Пројекат се реализује са обе стране долине реке Дрине, у Босни и Херцеговини и Србији. са партнерима Републичким заводом за заштиту културно-историјског и природног наслеђа (БиХ) као водећим партнером, ЈП "Шуме Републике Српске" и НП "Дрина". Пројекат траје три године и финансира се из Глобалног фонда за заштиту дрвећа "Franklinia". Циљ пројекта је стварање подлоге за будуће дугорочно управљање конзервационим мерама:

- имплементацију три методе заштите ин ситу на одабраним пилот подручјима у БиХ и РС са мониторингом минимално три године да би се утврдила најефикаснија метода која ће омогућити овој ендемичној врсти природну обнову и одрживост,
- израда смерница активне заштите на основу проучених метода,
- обуку чувара управљача и важних стејкхолдера у циљу дугорочне заштите Панчићеве оморице и правилног управљања.

4. Заједнички пројекат "Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе" са Заводом за заштиту природе Србије, номинација два локалитета ("Клисура Раче" и "Звезда") са буковим састојинама за УНЕСКОВ-у листу светске природне баштине.

5. Пројекат „Очување биодиверзитета долине реке Дрине“, односи се на очување станишта Панчићеве оморице на подручју Националног парка Тара и Републике Српске, односно БиХ. ЈП“Национални парк Тара“ је водећи апликант у сарадњи са ЈП“Шуме Републике Српске“.. Пројекат се финансира из ИПА фондова Европске Уније и реализован је у периоду 2019-2020.година, очекује се прилив преосталих средстава у износу од 859.630,00 динара.

6. Пројекат „Побољшање система управљања ванредним ситуацијама у прекограничном подручју БиХ и Србије“, планирана је набавка противпожарних возила, два теренска возила, као и организација радионице и обуке управљача и локалног становништва у противпожарној заштити. Пројекат се финансира из ИПА фондова Европске Уније и планирана средства донације износе 17.718.710,00 динара.

Потенцијални пројекти:

1.Пројекат “Заједно за активности заштите животне средине у Србији“ - пројекат у сарадњи са Европском консалтинг групом ЈЛЦ Београд, аплицира се код УСАИД, односи се на побољшање животне средине и биодиверзитета у Србији кроз јачање капацитета за управљањем заштићеним подручјима,

2.Пројекат очувања станишта оморице - Иницијатива за шумарство и околиш - ФЕА је планирала пилот пројекат рестаурације станишта Панчићеве оморице на граничним подручјима између Србије и Босне и Херцеговине, са посебним акцентом на рестаурацију опожарених станишта.

3.Пројекат очувања угрожених врста и станишта у Националном парку Тара „САЧУВАЈМО ЛИВАДЕ ТАРЕ“

Национални парк Тара се одликује изузетном биолошком разноврсношћу што је један од разлога зашто се сврстава у најзначајнија подручја за очување природе на подручју Европе. Бројне врсте и екоситеми који допринсе разноврсности су везани за ливдаска станишта и пашњаке. Преко две трећине Националног парка Тара чине шуме а само једну трећину ливаде и пашњаци, на којима су угрожене врсте биљака и животиња. Због смањења традиционалног коришћења подручја овакава полуприродна станишта нестају услед зарастања. Таква ситуација води нестанку угрожених врста, као што су строго зашћене врсте орхидеја, дневних лептира али и птица, инсеката идр. У националном парку на ливадама живе и врста птица од европског значаја позната под именом прдавац (*Сгех сгех*). Губитком ливада и пашњака губи се и разноврсност предела. Све ове врсте ће нестати уколико нестану ливаде и пашњаци услед сукцесије и зарастања. То ће директно допринети смањењу биолошке разноврсности Таре, једног од најбогатијих националних паркова.

Циљ пројекта: Очувати богатство врста биљака и животиња, пре свега орхидеја и дневних лептира у НП Тара кроз спаљивање ливада и пашњака њиховим одржавањем.

Резултат пројекта : Одржавањем отворених станишта, ливада и пашњака, сачуване угрожене врсте.

Активности :

1. Набавка мултифункционалне косилице са малчером
2. Стварање партнерства са локалним становништвом
3. Рестаурација зараслих ливада
4. Одржавање/кошење ливада.

Вредност пројекта 8.000.000 динара.

Пратиће се и други конкурси и позиви, нарочито из области одрживог развоја, екотуризма, очувања станишта и старих сорти воћа и поврћа.

Планирана средства:

Сопствена средства (накнаде): 500.000,00 динара
Средства донације: 18.578.340,00 динара.

Извршиоци:

Предузеће

VIII ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Извори потребних средстава су:

динара

1. Прихода које оставује Предузеће од обављања делатности-----	325.571.660,00
2. Приход од накнада за коришћење вредности парка -----	38.640.000,00
3. Наменска средства из Буџета Републике Србије-----	65.150.000,00
3.1. Министарство пољопривреде, шумарства и водоп.-Управа за шуме -----	36.596.400,00
3.1.1. Стручни послови у шумама сопственика-----	4.500.000,00
3.1.2. Суфинансирање из Буџетског фонда за шуме-----	28.600.000,00
изградња шумских путева-----	20.350.000,00
биолошки радови (опрема за производњу садница) -----	3.000.000,00
заштита шума (набавка феромона и мониторинг)-----	4.750.000,00
опрема цпс-----	500.000,00
3.1.3. Суфинансирање из Буџетског фонда за ловство-----	3.500.000,00
3.2. Министарство заштите животне средине: ---	28.550.000,00
3.2.1. Суфинансирање Програма управљања-----	28.550.000,00
4. Средства из донације-----	18.578.340,00

Укупан приход:

447.940.000,00 динара

Укупан расход:

434.090.000,00 динара.

Јавно предузеће "Национални парк Тара"
директор
Драгић Караклић- дипл. инт. шум

САДРЖАЈ

I УВОД	1
II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	1
III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	
1.Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима	2
1.1. Чување подручја	2
1.2. Одржавање подручја	3
1.3. Праћење стања природних вредности	5
1.4. Мониторинг вода	11
1.5.Мониторинг климе	12
1.6.Мониторинг спелеолошких објеката	12
1.7. Мониторинг геонаслеђа	12
2.Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима	12
3.Управљање посетиоцима	13
3.1. Рад центара за посетиоце	13
3.2. Штампане материјала намењеног посетиоцима	13
3.3.Изградња улазне капије Калуђерске Баре	13
3.4. Уређење ентеријера,„улазних капија“	14
4.Управљање природним ресурсима	14
4.1.Задачи и активности на заштити и управљању шумама	14
4.2.Задачи и активности на заштити и управљању ловном и риболовном фауном	16
IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	17
V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА	18
1.Планирање	18
1.1. Озакоњење објеката	18
1.2. Имплементација Плана детаљне регулације Перућац	18
1.3. Завршетак Плана детаљне регулације обале језера Заовине	18
2.Изградња и инвестиције	18
2.1. Инвестиција на објектима	18
2.2.Пројектовање,изградња и одржавање путева	19
2.3. Пројектовање и изградња асфалтних путева	20
2.4.Набавка радних машина, алата и опреме	20
3.Уређење простора	20
3.1. Шетне стазе и излетишта	20
3.2. Израда и одржавање мобилијара на видиковцима и излетиштима	21
VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	21
1.Задачи на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности	21
1.1.Информативно-пропагандна активност	21
1.2.Штампане промотивног материјала	21
1.3. Едукативно промотивна активност	22
VII САРАДЊА	22
1.Сарадња са локалном заједницом, удружењима и осталим корисницима	22
2.Међународна сарадња и сарадња са другим заштићеним добрима	23
VIII ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА	25